

Marieke Smit

Charlotte Brand

Debatstuk

Actieplan aanpak intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag tegen vrouwen en meisjes in Nijmegen

Jezelf en veilig kunnen zijn thuis en in de openbare ruimte, je kunnen kleden zoals je wilt of na avondje uit rustig naar huis fietsen zonder lastig gevallen te worden. Dit hoort heel gewoon te zijn in een vrije en veilige stad zoals Nijmegen. Helaas is dit nog steeds niet vanzelfsprekend. Ook in onze stad krijgen vrouwen ongewild seksueel getinte opmerkingen naar hun hoofd geslingerd of worden zij seksueel geïntimideerd en in sommige gevallen gaat dit zelfs over in geweld. Seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag zijn voor iedereen die hiermee te maken krijgt ernstig, maar uit onderzoek blijkt dat meisjes en vrouwen hier bovenmatig mee in aanraking komen. Dit neemt allerlei vormen aan: van ongepaste opmerkingen op straat en bedreigingen op sociale media tot verkrachting en zelfs moord. In Amsterdam krijgt 51 procent van de vrouwen te maken met straatintimidatie, zo blijkt uit onderzoek.¹ In de leeftijdscategorie van 15 tot 34 jaar is dit zelfs 81 procent. Dit is niet uniek voor Amsterdam, maar een probleem voor alle vrouwen in Nederland. In Nijmegen nemen de aantallen slachtoffers van verkrachtingen die zich melden bij het Centrum Seksueel Geweld Gelderland-Zuid en-Midden toe.²

De fracties van GroenLinks en PvdA vinden dat we hier actie op moeten ondernemen en wel direct. Niet alleen door met elkaar te debatteren in het stadhuis, maar vooral ook door samenwerking met alle personen, organisaties en instanties in Nijmegen die hier mee te maken (kunnen) krijgen. Daarom hebben de fracties afgelopen tijd rondetafelgesprekken gevoerd om te horen over ervaringen, te zoeken naar oplossingen en manieren waarop we elkaar kunnen helpen om dit probleem samen aan te pakken. Veel dank aan alle mensen die hun ervaringen met ons wilden delen en het gesprek met ons en elkaar aan gingen over dit thema: Politie Nijmegen, het Centrum Seksueel Geweld Gelderland-Zuid en -Midden, de GGD, actiegroep Catcallsofnimma, onderwijsinstellingen ROC en de Radboud Universiteit, studentenverenigingen Carolus Magnus en Ovum Novum en alle horecaondernemers.

Het is van belang aan te geven dat wij ons grotendeels richten op seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag en geweld in de openbare ruimte omdat dit plekken zijn waar wij als gemeente, ook in samenspraak met andere partners, daadwerkelijk actie kunnen ondernemen. Verder kijken we ook graag met de verschillende partners hoe op plekken die zij beheren een verbeterslag kan worden gemaakt. Natuurlijk realiseren wij ons dat seksuele overschrijdend gedrag zich niet slechts beperkt tot deze plekken.

Gezamenlijk komen we nu tot een actieplan met daarin de belangrijkste bevindingen en

¹ Factsheet straatintimidatie 2018 Amsterdam via: <https://www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/veiligheid/aanpak-sstraatintimidatie/>

² Jaarverslag 2020 Centrum Seksueel Geweld Gelderland-Zuid en-Midden via: www.centrumseksueelgeweld.nl/csg-gelderland-zuid-en-midden/

aanbevelingen. Dit hebben we gedaan op basis van gesprekken met bovengenoemde instellingen en betrokkenen, maar we hebben daarbij ook gekeken naar goede voorbeelden uit andere gemeenten. Wij gaan hierover graag met de andere fracties en het college in gesprek en naar aanleiding van de gespreksronde formuleren wij graag een aantal moties zodat we het college kunnen opdragen met bepaalde zaken aan de slag te gaan.

Aanleiding

Het probleem van intimidatie en grensoverschrijdend seksueel gedrag tegen vrouwen is niet in één zin samen te vatten. Het varieert van naroeppen op straat tot ongewenste aanrakingen tot geweld achter de voordeur.

Uit eerdere raadsvragen aan het college blijkt dat de gemeente Nijmegen nog geen specifiek beleid maakt voor deze groep vrouwen en meisjes, maar de ervaringen laten zien dat hier zeker wel aanleiding voor is. Niet alleen vanwege de fysieke veiligheid, maar ook gezien de grote impact op het slachtoffer van seksueel overschrijdend gedrag. Slachtoffers ervaren ernstige en langdurige lichamelijke en psychische klachten, mijden bepaalde gebieden en sociale activiteiten of gaan zich anders kleden. Schaamte en angst voor daders en voor reacties van naasten maken signalering en hulpverlening moeilijk. We zullen in dit debatstuk aanbevelingen doen waarbij we ingaan op wat we beleidsmatig en strafrechtelijk kunnen verbeteren. Wat GroenLinks en PvdA betreft gaan we voor een integrale en brede beleidsaanpak:

1. We stellen duidelijke normen vast over wat we betitelen als ongewenst seksueel gedrag;
2. We pakken daders aan;
3. We kiezen voor preventie door bewustwording;
4. We ondersteunen vrouwen en meisjes die te maken hebben gehad met intimidatie en grensoverschrijdend gedrag.

Naar aanleiding van de rondetafelgesprekken en ervaringen uit andere gemeenten, doen we de volgende aanbevelingen als startpunt voor het actieplan:

Stel samen duidelijke normen

Steden als Amsterdam en Arnhem hebben als eerste Nederlandse gemeenten het initiatief genomen voor beleid tegen intimidatie en seksueel overschrijdend gedrag. Zij kwamen met ambitieuze plannen om zowel de problematiek inzichtelijk te maken als concrete doelen te stellen voor een succesvolle aanpak. Voor Nijmegen willen we ook dat er een start gemaakt wordt met specifiek beleid om seksueel overschrijdend gedrag en geweld tegen vrouwen tegen te gaan. Hiermee maakt de gemeente duidelijk dat ze het belangrijk vindt een norm te stellen aan seksueel ongewenst gedrag. Dit begint met nader onderzoek om de problemen meer concreet en inzichtelijk te maken. Maar ook door verder te inventariseren wat de verschillende organisaties en instellingen in onze stad rondom dit thema al doen. Door het organiseren van diverse rondetafelgesprekken maakten we hier al een start mee en hoorden we grote bereidheid om gezamenlijk op te trekken tegen intimidatie en geweld tegen vrouwen en meisjes. Onze gesprekspartners gaven duidelijk bij ons aan dat hierbij er voor de gemeente een coördinerende rol is weggelegd om samen met de hulpverlenende organisaties, maar ook horeca, onderwijsinstellingen en verenigingen aan de slag te gaan. Zij werken nu nog teveel op hun eigen 'eiland' en zien veel voordelen in het gezamenlijk optrekken in deze kwestie. Het samenbrengen van deze groepen kan een start zijn voor een uitgewerkt programma met daarin actiepunten voor de toekomst.

Naast fysieke vormen van intimidatie zien we dat dit ook veel meer online plaatsvindt. Vormen van online seksuele intimidatie zijn grooming (het online benaderen en verleiden van minderjarigen door meerderjarigen), wraakporno (het delen van seksueel getint beeldmateriaal met wraak als motief), sextortion (afpersing met seksueel getinte foto's of video's), het online verspreiden van seksueel geweld en/of het ongeraagd toesturen of plaatsen van seksueel getinte berichten. Jongeren en meisjes lopen een verhoogd risico hiermee te worden geconfronteerd.

Internationale onderzoeken wijzen erop dat meisjes en vrouwen in vergelijking met jongens en mannen tot drie keer zo vaak het doelwit zijn van seksueel getinte en ongewenste toenadering.³

Op het moment is er nog weinig over deze vorm bekend en is het minder zichtbaar dan intimidatie op straat, maar vaak minstens even kwetsend en beangstigend. Daarom is het juist belangrijk om hier verder inzicht in te verkrijgen. Wij zouden graag zien dat de gemeente in beleid ook veel meer aandacht heeft voor deze vorm van intimidatie. Hierbij worden naar het actieprogramma Digitale Veiligheid van de gemeente Amsterdam in samenwerking met de politie en het Openbaar Ministerie. Ook behandelen alle regionale Centra Seksueel Geweld de online meldingen en bieden hulp, hierbij kan ook de aansluiting worden gezocht en meer bekendheid voor worden gegenereerd.

ACTIE 1:

- a.) *De gemeente moet een coördinerende en faciliterende rol op zich nemen om de betrokken instellingen en organisaties het gesprek aan te gaan over het vaststellen van een norm wat we in onze gemeente verstaan onder seksuele intimatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag.*
- b.) *Dat kan een aanzet zijn voor een meer uitgewerkt plan met actiepunten voor de toekomst.*
- c.) *Kijk als gemeente naast fysieke seksuele intimatie en grensoverschrijdend gedrag ook specifiek naar online vormen van dergelijk gedrag en richt daar ook het beleid op in.*

Aanpakken van daders en strafbaarstelling straatintimidatie

Daders van seksueel overschrijdende feiten moeten verantwoordelijk gehouden worden voor hun gedrag. Dit betekent dat we een norm stellen aan wat onacceptabel is en hier ook consequenties aan verbinden. Op het moment zien we dat landelijke wetgeving hier meer ruimte voor gaat bieden. Het huidige kabinet is bezig met een wetsvoorstel voor strafbaarstelling van seksuele intimidatie als onderdeel van een bredere wetwijziging gericht op seksuele misdrijven (Zedenwet). Deze wetwijziging geeft meer mogelijkheden om daders van seksuele intimidatie strafrechtelijk aan te pakken. Verder is online seksueel geweld strafbaar geworden. Ook zien we de landelijke wetgeving aangescherpt worden op het gebied van seksueel geweld, waarbij alle vormen van onvrijwillige seks worden aangemerkt als verkrachting. Hierdoor is iemand ook strafbaar voor verkrachting als diegene behoorde te weten dat de ander geen seks wilde, maar daar niet naar handelde. Bijvoorbeeld wanneer een slachtoffer zich niet verzet uit angst, een van de partners onder invloed is van verdovende middelen of er sprake is van machtsverhoudingen. Maar we hoeven niet alleen te kijken naar landelijke wetgeving is op dit gebied.

We zien dat gemeenten ook lokaal maatregelen inzetten bij overschrijdend gedrag. Een voorbeeld hiervan is Amsterdam. Daar gaat de burgemeester in gesprek met hotels, restaurants en nachtclubs om afspraken te maken over het melden van misstanden zoals ronselen, intimidatie en misbruik. Ook kunnen door de burgemeester gebiedsverboden worden ingezet voor daders voor bepaalde plekken zoals het stadscentrum of horeca gelegenheden. Ten slotte zouden wij graag zien dat in de APV van onze gemeente straatintimidatie strafbaar wordt gesteld, hetgeen ook in Amsterdam het geval is. Daar wordt het gezien als een verstoring van de openbare orde.

ACTIE 2:

- a.) *De burgemeester gaat in gesprek met hotels, restaurants en clubs om afspraken te maken over het melden van misstanden als ronselen, intimidatie en misbruik.*
- b.) *De gemeente onderzoekt of het mogelijk is om gebiedsverboden in te zetten voor daders.*
- c.) *De gemeente onderzoekt of het mogelijk is om straatintimidatie strafbaar te stellen in de APV.*

³ [Online seksuele intimidatie | Vorm | Huiselijk Geweld](#)

Preventie en bewustwording

Hierboven hebben we besproken hoe er beleidsmatig en strafrechtelijk kan worden omgegaan met intimidatie en seksueel geweld. Er was echter één onderwerp dat uit de rondetafelgesprekken herhaaldelijk naar voren kwam, namelijk het feit dat werkelijk strafbaar stellen vaak erg ingewikkeld is. Door angst en schaamte is de aangiftebereidheid vaak laag. Bewijs leveren is helaas dikwijls erg moeilijk en voor de slachtoffers een pijnlijk en vernederend proces. Soms kunnen de bedoeling van de 'dader' en de opvatting van het 'slachtoffer' uiteen lopen en hebben plegers niet in de gaten hoe ernstig de impact van hun gedrag is. Dit neemt niet weg dat de impact voor vrouwen en meisjes die te maken krijgen met intimidatie dan wel seksueel geweld vaak erg groot is.

Daarnaast geniet het natuurlijk altijd de voorkeur om intimidatie en geweld aan de voorkant tegen te gaan. Door het inzetten van preventie willen we voorkomen dat vrouwen in zulke situaties terecht komen. Daarom willen we een campagne die aanzet tot gesprek, zichtbaarheid en bewustwording. Alle partners hebben tijdens de rondetafelgesprekken aangegeven graag mee te willen doen met een campagne. Wij bevelen aan dit te doen in de vorm van een zichtbaarheidsweek waarbij op verschillende manieren en op diverse plekken in de stad aandacht komt voor het bespreekbaar maken van geweld en intimidatie. Hierbij is het belangrijkste doel het gesprek over onwenselijk en onaanvaardbaar gedrag, bewustwording en het respecteren van grenzen. Ook kan er worden gesproken over de zogenoemde 'Bystanders aanpak'.⁴ Hierbij worden handvatten geboden over wat jij kunt doen als je ziet dat iemand seksueel wordt geïntimideerd. Bijvoorbeeld door te bespreken hoe een grappig bedoelde seksueel getinte opmerking op de werkvloer of het nafluiten door vrouwen wordt ervaren. Of hoe studenten met elkaar in gesprek kunnen over het aangeven van grenzen wanneer er bijvoorbeeld alcohol in het spel is of in een afhankelijkheidsrelatie met een docent of stagebegeleider. Een belangrijk onderdeel van preventie is juist het bevorderen van zelfredzaamheid en weerbaarheid.

Onderzoek leert ons dat een succesvolle aanpak van bewustwording begint met de mentaliteitsvorming van mannen en jongens die leren waar de grens ligt en zich bewust worden van de impact van hun gedrag. In Amsterdam is er een project gestart waarin trainingen en workshops worden gegeven aan jongens en mannen gericht op het voorkomen van seksuele intimidatie en geweld door te richten op machogedrag en genderstereotypen. De workshops worden gegeven op scholen, aan professionals, organisaties en bedrijven. Ook kunnen sterke vrouwelijke en mannelijke rolmodellen hierin een belangrijke functie hebben. Bekende Nijmeegse vrouwen, zoals influencers, kunnen meisjes die in de problemen zijn geraakt ondersteunen en daarnaast kunnen zowel mannen als vrouwen fungeren als een positief voorbeeld door zich uit te spreken tegen intimidatie en seksueel geweld.

De fysieke omgeving heeft veel effect op de veiligheid en veiligheidsbeleving. Ook in Nijmegen zijn er plekken waar meer seksuele intimidatie plaatsvindt en plekken waar met name meisjes en vrouwen zich onveilig voelen. Onderzoeken laten zien dat dit vaak plaatsen zijn rondom bus- en treinstations, in parken en plekken waar veel jongeren zich bevinden. Uit de rondetafelgesprekken komt naar voren dat de omgeving rondom horecagelegenheden ook vaak als onveilig wordt beschouwd, zeker laat op de avond en wanneer er sprake is van alcohol of middelengebruik.

Het is niet mogelijk om alle plekken in Nijmegen in het donker aan te pakken, maar vaak kunnen kleine aanpassingen ervoor zorgen dat plekken veiliger gemaakt kunnen worden door extra aanpassingen in het groen of met verlichting. Vanuit de gemeente zouden de afdelingen veiligheid en openbare ruimte hierin gezamenlijk kunnen optrekken, geadviseerd door Nijmeegse vrouwen die te maken krijgen met onveilige situaties en actiegroepen als Catcallsofnimma. In Rotterdam wordt er gewerkt met een StopApp waarin locaties waar seksuele intimidatie voortkomt zichtbaar worden gemaakt.⁵ Deze meldingen kunnen veilig en anoniem worden gedaan de gemeente Rotterdam komt vervolgens in actie tegen daders op plekken waar seksuele straatintimidatie het meeste voorkomt.

⁴ <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-06/Omstanders-activeren-stappenplan.pdf>

⁵ Zie: <https://stoppikpraat.nl/>

Ook het uitrollen van deze app in Nijmegen zou een mooie toevoeging kunnen zijn in de aanpak seksuele intimidatie.

Helaas is een gezellig avondje uit ook in Nijmegen niet altijd mogelijk zonder lastig gevallen te worden. Veel vrouwen hebben juist in de horeca en tijdens drukke evenementen vervelende ervaringen gehad met seksueel overschrijdend gedrag zoals seksueel getinte opmerkingen en handtastelijkheid. Een aantal horecagelegenheden heeft hier in het verleden als stappen ingezet, zoals Doornroosje in 2019. Ook zijn er inmiddels verschillende landelijke campagnes die aandacht vragen voor deze problematiek en komen met oplossingen om het uitgaansleven veiliger te maken zoals het alarmeringsinstrument 'Ask for Angela'. Graag zien we dat de gemeente met de Nijmeegse horeca met een plan van aanpak komt over het tijdig signaleren, adresseren en aanpakken van seksuele intimidatie en geweld in het uitgaansleven en hier mogelijk aansluit bij een landelijke campagne als 'Ben je oké?'.⁶ In andere steden zoals Rotterdam traint het Centrum voor Seksueel Geweld horecapersoneel op het herkennen van en handelen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag.

ACTIE 3:

- a.) *De gemeente organiseert in samenspraak met partners een preventiecampagne die aanzet tot gesprek, zichtbaarheid en bewustwording in de vorm van een zichtbaarheidsweek in onze stad.*
- b.) *In de preventiecampagne is er specifiek aandacht voor de inzet van rolmodellen en mentaliteitsvorming van mannen en jongens.*
- c.) *Rol de StopApp uit in Nijmegen.*
- d.) *De gemeente maakt met de Nijmeegse horeca een plan van aanpak over het tijdig signaleren, adresseren en aanpakken van seksuele intimatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag.*

Steun meisje en vrouwen en zorg dat zij de weg weten naar de professionals

Tijdens de rondetafelgesprekken werd duidelijk dat er in Nijmegen al veel wordt gedaan. Alle onderwijsinstellingen (ROC, HAN en Radboud Universiteit) geven aan dat zij dit een belangrijk onderwerp vinden en zelf ook vertrouwenspersonen in huis hebben. Ook biedt het Centrum Seksueel Geweld Nijmegen direct medische, forensische en psychische zorg en ondersteuning aan vrouwen die te maken hebben gehad met seksueel geweld en zet de GGD volop in op preventie en voorlichting.

Onze gesprekspartners benoemden meermaals dat veel vrouwen en meisjes deze personen of instellingen nog niet goed weten te vinden of dat de drempel te hoog is. Waar andere gemeenten inzetten op een nieuw meldpunt voor intimidatie en geweld, komt uit de gesprekken naar voren dat er Nijmegen vooral behoefte is aan het in kaart brengen van hulpverleners en dat zij beter zichtbaar en makkelijker te benaderen moeten zijn.

ACTIE 4:

- a.) *De gemeente zorgt dat er een overzicht is van waar en hoe vrouwen en meisjes zich kunnen wenden tot professionals als zij zorg en ondersteuning nodig hebben bij seksuele intimatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag en geweld.*

Ten slotte

De genoemde aandachtspunten zijn voortgekomen uit de rondetafelgesprekken en door inspiratie die wij opdeden in andere gemeentes. Belangrijk hierbij op te merken is dat dit stuk geen complete oplossingen biedt, maar vooral gezien moet worden als startpunt in de aanpak tegen intimidatie en geweld tegen vrouwen en meisjes. In dit debatstuk wordt de nadruk gelegd op vrouwen en meisjes, maar de fracties van GroenLinks en PvdA zijn zich ervan bewust dat ook andere groepen in Nijmegen

⁶ Zie de campagne van Kenniscentrum seksualiteit Rutgers: <https://benjeoke.nl/>

onevenredig vaak slachtoffer zijn van geweld, zoals LHBTIQ+'ers. Een logische en belangrijke stap is ook dit verder te onderzoeken en ook hen bij het actieplan te betrekken.